

CHP

ENGELLİLER

ÇALIŞTAYI

Sonuç Bildirgesi

CHP
ENGELLİLER
ÇALIŞTAYI

Sonuç Bildirgesi

ANKARA

27 NİSAN 2022

CUMHURİYET HALK PARTİSİ ENGELLİLER ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ

Cumhuriyet Halk Partisi Yayınları

1. Baskı, Ankara, Ekim 2022

BASKI VE CİLT: MİKİ MATBAACILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ

Matbaacılar Sitesi 1516/1 CaddeNo: 27 İvedik / Ankara

Telefon : 0 (312) 395 21 28

Bu kitabın tüm hakları saklıdır.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme Cumhuriyet Halk Partisi'nden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Cumhuriyet Halk Partisi Yayınları

Adres:

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi, Anadolu Bulvarı No:12 Söğütözü, Ankara

Telefon : +90 (312) 207 40 00

Faks : +90 (312) 207 40 39

CUMHURİYET HALK PARTİSİ
SOSYAL POLİTİKALARDAN
SORUMLU
GENEL BAŞKAN YARDIMCILIĞI

“

Uygarlık yolunda başarı yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadi hayatta, ilim ve fen sahasında başarılı olmak için yegane gelişme ve ilerleme yolu budur

K. Atatürk

İÇİNDEKİLER

Önsöz	11
Açılış Konuşmaları	13
CHP'nin Engellilere Yönelik Temel Politika Önerileri Nelerdir?	15
27 Nisan Engelli Çalıştayında Yeniliklerle Öne Çıkan Bir Etkinlik Hedeflendi	21
27 Nisan Engelli Çalıştayı Komisyon Tutanaklarında Belirtilen Sorunlar	25
1.Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	27
2. Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon	29
3. Yerel Yönetimlerin Engellilere Sundukları Hizmetler Hakkında Komisyon	31
4. Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	33
5. Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	35
6. Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) ve Diğer Vergi Uygulamaları Komisyonu	38
7. Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	40
Engelli Çalıştayı Sonuç Değerlendirmesi	43
Katılımcı Listeleri	54

ÖNSÖZ

Hep şunu söylerim, bu ülkenin çözülemeyecek sorunu yoktur. Yeter ki, sorunu yaşayanlarla sorunu çözecek olanlar bir araya gelsin. Sorunu yaşayanlar sorunu en iyi bilen kişilerdir ve onlar sorunun nasıl çözüleceğini de üç aşağı, beş yukarı tartışarak bir şekliyle paylaşırlar. Ama sorunu çözecek makamda olan kişiler sorunu yaşayanları dinlemezlerse ürettikleri çözümler çözüm olmaktan çıkar.

Türkiye'nin bütün illerinde, ilçelerinde şu veya bu şekilde bir engelli kardeşimiz var. Dolayısıyla olayın elbette ki hukuk normları var. Bakıyorsunuz anayasamızda hüküm var. 61. madde; 'Devlet sakatların korunmasını ve toplum yararına intibaklarını sağlayıcı tedbirler alır'. Alabilir değil alır, almak zorunda. Yeteri kadar alındı mı? Hayır. Anayasada hüküm var mı? Var. Yasalarda hüküm var mı? Var. İmzaladığımız uluslararası sözleşmeler var, onların tamamı da geçerli ama maa-lesef yeteri kadar engellileri mutlu edecek önlemler alınmış değil. Pek çok açıdan sorunumuz var. Bu sorunlar çözülür mü? Evet çözülür.

Bu çalıştayın temel amacı sizin yaşadığınız sorunları aktarmak ve çözümler konusunda ortaklaşmak. Bunu niye düzenliyoruz? Çünkü biz Türkiye'nin sorunlarını çözmek istiyoruz, her kesimin sorununu çözmek istiyoruz. Engellilerin sorunu var mı? Var. Nasıl çözeceğiz? Çalıştay yaparak. Siz anlatacaksınız, oturacağız çözümler konusunda ortaklaşacağız ve onu bir tarafa koyacağız.

Sizden isteğim; ister dernek, ister konfederasyon, ister vakıf neyse, engelli arkadaşlarımızın oluşturdukları sivil toplum kuruluşları veya dernekler neyse, bu çalıştayın sonuçlarını alın, iktidar olduğumuzda da bize sorun. Yani bir tarafa bırakmayın, bize sorun. Biz benzer çalıştayları tarım konusunda da yapıyoruz, gençlik konusunda da yapıyoruz; hayatın her alanında çalıştaylar yapıyoruz ve bu çalıştayları kültür, sanat alanında

da yaptık, değerli kültür, sanat insanlarını da çağırdık, onları da dinledik. Dolayısıyla bizim anlatımımızdan çok daha önemli sizin ortaya koyacağınız sorunlardır. Ve bu çalıştay bizim açımızdan son derece değerlidir.

Belediye Başkanlarımız ellerinden gelen çabayı gösteriyorlar. Ama şunu kabul etmemiz lazım, bir engellinin kent yaşamına entegre olması lazım. Kentin insanlara sağladığı bütün sosyal yardımlardan, sosyal katkılardan yararlanması lazım. Kentte rahat gezebilmesi lazım, otobüse binmesi lazım, tiyatroya gitmesi lazım, sinemaya gitmesi lazım, sosyal etkinliklere katılması lazım. Bütün bunlar eğer yapılabilirse; kent, engelli için yaşanabilir bir kent atmosferine kavuşmuş olur. Bununla ilgili yasalar da çıktı. Yani yasal olarak yapılması gereken her şey üç aşağı beş yukarı yapıldı. Sorun uygulamada. Uygulamayı da sizler takip edeceksiniz, bizler takip edeceğiz. Bizim bilmediğimiz yeni sorunlar varsa onu da bu çalıştayda aktaracaksınız ve bizler de bu sorunlara sizlerle beraber çözüm üreteceğiz.

Lütfen sizden isteğim bütün sorunlarınızı büyük bir açık yüreklilikle anlatın, yaşadığınız bütün sorunlarınızı. Ve o sorunların çözümü için biz elimizden geleni yapalım. En azından sizin sorunlarınızı belli yerlerde, belli ortamlarda dillendirmiş olalım. İktidara geldiğimizde de zaten söyledim çalıştay raporunu alıp bize göstereceksiniz. Diyeceksiniz ki, şu tarihte Yenimahalle'de bir 'Engelliler Çalıştayı' yaptık, şu sonuçlara vardık. Peki ne oldu bu sonuçlar çözüyor musunuz, çözümüyor musunuz? Adım adım, madde madde takip edeceksiniz ve bizler de adım adım, madde madde onları gerçekleştirmek için elimizden gelen bütün çabayı göstereceğiz.

kemal
filiçdaroğlu

AÇILIŞ KONUŞMALARI

CHP Sosyal Politikalar Başkan Yardımcılığı, 27 Nisan'da Ankara'da CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun da katılımlarıyla bir Engelli Çalıştayı düzenledi. Çalıştaya engelliler alanında faaliyet gösteren çok sayıda STK temsilcisi, akademisyen ve aktivist katılım gösterdi. Ayrıca CHP'nin yönettiği 11 Büyükşehir Belediyesi'nde engelliler alanında çalışan yerel yöneticiler, yine bu büyükşehirlerin CHP İl Örgütlerinin Engellilerden Sorumlu Başkan Yardımcıları ve Kent Konseyi Engelli Meclis Başkanları da Çalıştaya katılım gösterdiler.

CHP Ankara İl Başkanı Ali Hikmet Akıllı'nın yaptığı kısa açış konuşmasının ardından etkinliğin ev sahipliğini üstlenen Yenimahalle Belediye Başkanı Fethi Yaşar sözü alarak, engelliler alanındaki çalışmalarını anlattı. Etkinliğe destek sunan Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş da, engelliler alanına bakış açılarını ve çalışmalarını özetledi. Daha sonra kürsüye gelen CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, CHP'nin engelli sorunlarına dair yaklaşımını anlattı ve çalıştayda ortaya konulan fikirlerle politika önerilerinin daha da güçleneceğinin altını çizdi.

CHP'nin Engellilere Yönelik Temel Politika Önerileri Nelerdir?

Daha sonra söz alan CHP Sosyal Politikalardan Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Yüksel Taşkın, CHP'nin engellilere yönelik mevcut politika önerilerini ve bu önerileri nasıl hayata geçireceklerini yedi alt başlık üzerinden ortaya koydu:

1. Kamuda engellilere yönelik hizmetlerdeki dağınıklığı gidereceğiz

Partimiz engelli sorunlarının çözüm yolunun birlikte politika oluşturmak, birlikte yönetmek ve denetime açık olmak ilkelelerinden geçtiğine inanmaktadır. Buradan hareketle engelliler alanında çalışan STK'ları da politika oluşturma ve karar alma süreçlerine katacağız.

Denetime açık olmak, kamu yönetimi felsefemizin olmazsa olmazlarından. Kamu Denetçiliği Kurumu'na en az bir Engelli Denetçi atayacağız. Denetçilik kurumunu engelli uzmanların istihdamıyla güçlendireceğiz.

Ülkemizin iç mevzuatını, BM Engelli Hakları Komitesi'nin Nihai Gözlem Sonuç Raporu doğrultusunda geliştireceğiz. Ayrımcılık türlerinin de tanımlanacağı ayrımcılıkla mücadele yasasını çıkaracağız. Ayrımcılıkla ilgili davalarda ispat yükünü tersine çevireceğiz.

2. Engelli verilerini düzenli olarak güncelleyecek ve kamuoyuyla paylaşacağız

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının 2011 yılı hane taramasına göre tüm vücut fonksiyonlarından bir veya birkaçını kullanamayanlar ile zihinsel olarak farklı gelişenlerin oranının yüzde 12,60 olduğu görülmektedir. Yani 11 yıl önceki veri hala güncellenmemiştir. Bu veriye göre 84 milyona ulaşan nüfusumuzda 10 milyon 500 bin civarında engelli birey olduğu tahmin edilmektedir. Ailelerini de kattığımızda 40 milyon civarında vatandaşımızın engellilik olgusundan doğrudan ve dolaylı olarak etkilendiği görülmektedir.

Sağlıklı politika oluşturmanın yolu, güvenilir ve güncel bilgi ve veriden geçer. Engellilere dair verileri belirli aralıklarla güncellemek ve kamuoyuyla paylaşmak, en önemli önceliklerimizden olacaktır.

3. Çalışma hayatındaki sorunları gidereceğiz

Kamu ve özel sektörde engelliler için ayrılan kotaları dolduracağız. İktidarın ihmali yüzünden kamuda biriken engelli atamalarını hızla gerçekleştireceğiz.

Çalışma hayatındaki engellilerin kendi eğitim, meslek ve yeteneklerine göre istihdam edilmelerini sağlayacağız.

Engelli istihdamı konusunda engelli grupları arasında dengeli bir politika belirlenmesini sağlayacağız. Engelli kadınlar, işitme engelliler ve zihinsel engellilerin engelli istihdamından eşit oranda faydalanmaları için gerekenleri yapacağız.

“Emeklilikte haksızlığa takılan” engellilerin birikmiş sorunlarını uyumlandırma politikaları ve rapor karmaşasının aşılmasıyla çözeceğiz.

4. Engelli aylıkları, bakım yardımları ve malzeme destekleri enflasyon gerçeğine göre ve hakkaniyetle belirlenecek

Engelli aylıklarını ve bakım yardımlarını belirlerken, engelinin hane içinde fert başına düşen gelirini değil, kendi gelir durumunu esas alacağız.

Engelli aylıklarının ve bakım yardımlarının yeterliliğinde ve aylık bağlama kriterlerinde yaşanan sorunları çözeceğiz. Bakım yapan kişilerin sigorta sistemine dahil edilmelerini sağlayarak emekliliklerini güvence altına alacağız.

5. Sağlık alanında kangrenleşen sorunları gidereceğiz

Engelli bireylerin rahatsızlıkları birçok branşı kapsamakta ve çok boyutlu tedavi gerektirmektedir. Bu nedenlerle kamu ve üniversite hastanelerinde Engelli Poliklinikleri kuracağız.

Adil ve etkin bir Sağlık Kurulu Raporları Yönetmeliğini hayata geçireceğiz. Devletin kendi raporuna güvenmemesinden kaynaklanan sorunların bedellerini engellilere ödetmeyeceğiz!

Engellilerin sosyal hayata katılabilmeleri için zorunlu olan tekerlekli sandalye, ortez, protez, işitme cihazı gibi malzemeleri, SUT tebliğine göre ucuz olması kriterine göre değil, kişinin ihtiyaçlarına göre belirleyeceğiz. Bu alanda gördüğümüz

malzemedен tasarruf etme çabalarına asla tenezzül etmeyeceğiz.

Tıbbi cihaz ve ilaç üretimini stratejik sektör olarak kabul edeceğiz. Teşvik politikalarıyla kaliteli ve yerli üretimi arttıracacağız.

6. Eğitimde fırsat eşitliği önündeki engelleri kaldıracacağız

Partimiz için engellilerin sorunlarının çözümü, ayni ve nakdi yardımların, muhtaçlık kültürünün ötesinde neler yapabildiğimizle alakalıdır. Bu bağlamda çok güçlü bir sosyal hizmetler reformu gerçekleştirmenin elzem olduğunu düşünüyoruz ve önceliğimizi buna vereceğiz.

Sosyal hizmet uzmanlarının ve özellikle alanda eğitim verenlerin niteliklerinin ve mesleki tatminlerinin artırılması için burs ve istihdam garantili bütünleşik bir programı hayata geçireceğiz. Böylece çok geniş bir sosyal hizmet uzmanları istihdamı yaratarak hem istihdama hem de alandaki hizmetlerin kalitesine katkıda bulunmuş olacağız. Bu alandaki istihdamın ve genel olarak bakım hizmetlerinin kadın ve genç istihdamını özellikle arttıracığını da vurgulayalım.

Bakanlığa ait ve bakanlığın ödemesini yaptığı engelli bakım kurumlarında bakım hizmetlerinde kaliteyi arttıracacağız.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine yönelik gerçekçi ve sürdürülebilir bir destekleme programı oluşturacağız.

Özel gereksinimli çocukların, örgün eğitim dışında aldıkları rehabilitasyon hizmetini ayda en az 40 ders saatine çıkaracağız.

2016 yılında açıklanmış olan Ulusal Otizm Eylem Planını hayata geçireceğiz.

Engellilerin eğitim kuruluşlarına kabullerinde ortaya çıkan sorunları net yasal düzenlemelerle ortadan kaldıracacağız.

7. Erişilebilirlik ve ulaşım sorunlarını çözeceğiz

Erişilebilirlik sorunlarını BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nde yer alan Evrensel Tasarım İlkeleri doğrultusunda çözeceğiz. Erişilebilirliği yeni yapılan her imalatta zorunlu kılacağız.

Engellilerin kanunla güvence altına alınan ulaşım haklarının uygulanmasını sürekli takip edeceğiz.

ÖTV ve MTV'de yaşanan haksız uygulamaları kaldırıp, adil bir sistem oluşturacağız. ÖTV konusunda suiistimalleri hem araç alımında hem de denetimlerle önleyeceğiz. Engelli ve yakınlarının kullanacakları araçlarda araç alım üst limitini yeniden düzenleyeceğiz.

CHP'nin engelliler alanına bakış açısını ve temel politika önceliklerini ortaya koyan Taşkın, Çalıştay'da gelecek önerilerle alana dair politikalarının daha da güçleneceğine inandığını vurgulayarak konuşmasına son verdi.

Taşkın'ın konuşmasının ardından Ankara İl Engelli Meclisi Başkanı M. Veysi Sayın sözü alarak, TL'de yaşanan değer kayıpları, süregelen zamlar ve enflasyon nedeniyle engellilere ayrılan 2022 bütçe ödeneklerinin yılın ilk üç ayında dahi gerçekçi olmaktan çıktığına dikkat çekti. Sayın, 2022-2023-2024 yılları için öngörülen bütçe ödeneklerine dair gözlem ve eleştirilerini dile getirerek, engelli STK'larını bütçe gerçekleri üzerinden politika üretmeye davet etti.

27 Nisan Engelli Çalıştayı'nda yeniliklerle öne çıkan bir etkinlik hedeflendi

Öncelikle Çalıştayı engelliler için her yıl yapılan özel anma günlerinde düzenlenmesinden kaçınıldı. Yılın belirli günlerine sıkışan farkındalık etkinliklerinin giderek rutinleşmesi, yakıcı sorunların gündeme getirilmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca özel günlerde çok fazla etkinlik gerçekleştirilmesi, değerli çalışmaların hak ettikleri ilgiyi görmesini de engellemektedir. Bu tespitlerden yola çıkarak etkinliğimizi 27 Nisan'da gerçekleştirmeye karar verdik.

Ayrıca Çalıştay, CHP'li yönetimlere sahip 11 Büyükşehir Belediyesinin engelli hizmetlerinden sorumlu yöneticilerini, yine aynı büyükşehirlerdeki CHP İl Örgütlerinin Engelli Politikalarından Sorumlu Başkan Yardımcılarını ve Kent Konseyi Engelli Meclis Başkanlarını ve ülke genelinde şubeleri olan STK temsilcilerini, aktivistleri ve akademisyenleri ortak çalışma komisyonlarında buluşturan ilk ve tek örnektir.

Çalıştayımız, engelli hareketinin muhtaçlık kültürüne sıkıştırılmaması ve hak temelli bir eksenle ilerlemesi için öncelikle bütçe bilincine sahip olması gerektiği tespitinden hareket etmiştir. Engelli STK'larını bütçe gerçekleri konusunda bilgilendirmesi ve bütçe odaklı politika üretmeyi teşvik etmesiyle özgün bir çalışmadır. Çalıştayda, TL'de yaşanan değer kayıpları, süregelen zamlar ve enflasyon nedeniyle engellilere ayrılan 2022 bütçe ödeneklerinin yılın ilk üç ayında dahi gerçekçi olmaktan çıktığına dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda, engellilerin eşitlikçi bir anlayışla sorunlarının çözümü için 2022 bütçesindeki ilgili bütçe kalemlerinin ve mevcut engelli politikalarının yetersiz olduğunun altı çizilmiştir. Engelli STK'ları, kendilerini ilgilendiren engelli politikalarının 2022-2023-2024 yılları için öngörülen bütçe ödenekleri üzerinden, "mevcut duruma dair analizlerini" ve "alternatif politika önerilerini" dile getirmeleri konusunda teşvik edilmiştir.

CHP bu çalıştayla, engelli sorunlarına dair çözüm önerilerini ve en az bunun kadar önemli gördüğü, bu önerileri hayata geçireceği yöntemi ana başlıklar üzerinden kamuoyuyla paylaşmayı amaçlamıştır.

CHP Sosyal Politikalardan Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı Prof. Yüksel Taşkın'ın Çalıştay'da yaptığı konuşmada engelliler alanına dair kamuoyuyla paylaştığı temel ilke ve önerileri, iktidar değişiminin yaklaştığı bir ortamda yapılmaları bakımından da önemlidir. Engelli STK'ları daha şimdiden ortaya konulan vaatlerin takipçisi olabileceklerdir.

Konuşmada öne çıkan vurgular aşağıdaki şekilde özetlendiğinde bir bütünlük arz ettiği görülecektir:

1. Kamu Denetçiliği Kurumu'na engelli denetçi ve uzmanlar atanacağı,
2. Ayrımcılıkla mücadele yasasının çıkarılacağı,
3. Engelli kadınlar, işitme engelliler ve zihinsel engellilerin engelli istihdamından eşit oranda faydalanmaları için gerekenlerin yapılacağı,
4. Engelli aylıklarını ve bakım yardımlarını belirlerken, engellinin hane içinde fert başına düşen gelirin değil, kendi gelir durumunun esas alınacağı,
5. Evde bakım yapan kişilerin sigorta sistemine dahil edileceği ve emekliliklerinin güvence altına alınacağı,
6. Kamu ve üniversite hastanelerinde engelli polikliniklerinin kurulacağı,
7. Kamu ve özel sektörde engelliler için ayrılan kotanın doldurulacağı,
8. Engellilerin kendi eğitim, meslek ve yeteneklerine göre istihdam edilmelerinin sağlanacağı,

- 9.** Emeklilikte haksızlığa takılan engellilerin sorunlarının uyumlandırma politikaları ile giderileceği,
- 10.** Devletin kendi raporuna güvenmemesinden kaynaklanan sorunların bedellerini engellilere ödettirilmesine son verileceği,
- 11.** Engellilerin sosyal hayata katılabilmeleri için zorunlu olan gereksinimleri, SUT tebliğine göre ucuz olması kriterine göre değil, kişinin ihtiyaçlarına göre belirleneceği,
- 12.** Tıbbi cihaz ve ilaç üretimini stratejik sektör olarak kabul edileceği ve Teşvik politikalarıyla kaliteli ve yerli üretimin arttırılacağı,
- 13.** Engelli ve engelli bakım aylıklarında 2013 sonrası getirilen Muhtaçlık kriterinin kaldırılacağı,
- 14.** Sosyal hizmet uzmanlarının ve özellikle alanda eğitim verenlerin niteliklerinin ve mesleki tatminlerinin arttırılması için burs ve istihdam garantili bütünleşik bir programı hayata geçirileceği ve Böylece çok geniş bir sosyal hizmet uzman istihdamı sağlanacağı,
- 15.** Özel gereksinimli çocukların, örgün eğitim dışında aldıkları rehabilitasyon hizmetini ayda en az 40 ders saatine çıkarılacağı,
- 16.** Ulusal Otizm Eylem Planının hayata geçirileceği,
- 17.** Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine yönelik gerçekçi ve sürdürülebilir bir destekleme programının oluşturulacağı vurgulanmıştır.

27 Nisan Engelli Çalıştay Komisyon Tutanaklarında Belirtilen Sorunlar

Çalıştay öncesi davetlilere engelli politikaları ve yıllık genel bütçe ilişkisi hakkında 9 ana başlıkta görüşleri sorulmuştur. Dokuz ana başlık şunlardır;

1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022 Bütçesinin engelli politikaları açısından nasıl değerlendirirsiniz?
2. Engelli istihdamının mevcut durumu hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Engelli istihdamının arttırılmasına dair önerileriniz nelerdir?
3. Engellilerin çalışma hayatında ve emeklilik süreçlerinde yaşadıkları sorunlara dair görüş ve önerileriniz nelerdir?
4. Mevcut engelli aylıkları, bakım hizmetleri ve malzeme destekleri hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?
5. Engelli Sağlık Kurulu Raporlarında yaşanan sorunlar hakkındaki görüşleriniz ve çözüm önerileriniz nelerdir?
6. Mevcut özel eğitim ve rehabilitasyon sistemi ve bakanlığa ait bakım kurumları hakkındaki görüş ve önerileriniz nelerdir?
7. Engellilerin sosyal hayata eşit ve adil katılımları kapsamındaki uygulamalara dair görüş ve önerileriniz nelerdir?
8. ÖTV, MTV uygulamaları ve diğer vergilendirme süreçlerine dair görüş ve önerileriniz nelerdir?
9. Devletin engelliler alanını yönetme biçimine dair görüş ve önerileriniz nelerdir? Nasıl bir yönetim sistemi önerirsiniz? Ayrıca devletin engelli politikaları hakkında farklı eleştirileriniz ve önerilerinizi varsa bizlerle paylaşmanızı isteriz.

1. Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon

Komisyon Üyeleri: Onur Akpınar, Osman Alıcı, İsrail Bayrakçı, Zeynel Akyol, Mustafa Dolu, Sinan Yıldırım, İsmail Fırat, Ecel Seçer, Aylin Yaman, Murat Akdamar, Halime Hamurcuer, Deniz Yazgan, Önder Ataç, Nurhan Polat, Abdulsamet Basak, Sinan Sefer.

Not: Komisyon üyeleri sağlık kurulu raporlarının ve tıbbi bakım hizmetlerinin birbirinden ayrılmaması gerektiğini vurgulayarak bu iki komisyonun birleşmesini önermişlerdir. Bu öneri üzerine iki komisyon birleştirilmiştir.

Komisyonun Tespit ve Önerileri:

- a. Tıbbi Bakım ve Sağlık Kurulu raporlarının süreli olarak yenilenmesi uygulamasından vazgeçilmelidir. Mevcut hastalık aynı şiddetle devam ettiği halde, yapılan mevzuat değişiklikleriyle, pek çok sağlık kurulu raporunda engel yüzdesi sürekli düşürülmektedir.
- b. Tıbbi Bakım ve Sağlık Kurulu raporlarının denetimleri aile hekimleri üzerinden takip edilmelidir. Bu şekilde yapılacak denetim, suiistimalleri önleyecektir. Denetim ve takip için aile hekimlerine ek ödenek verilmelidir.
- c. Tıbbi Bakım ve Sağlık Kurulu raporları alınırken, hastane randevularının oluşturulduğu Sağlık Bakanlığı Randevu Sistemi'nde yaşanan (Randevu verilme sürelerinin uzunluğu 3 -4 ay öncesine ancak randevu veriliyor. Randevu alabilmek için randevu danışma hatlarına ulaşılmıyor. Alınan randevular için hastahane tekrar randevu alınması gerekiyor. İşitme engelliler, zihinsel engelliler, otizmliler yataklık engel-

liler randevu sistemine ulaşamıyor. Bu ve benzeri...) sorunların çözüme kavuşturulması gereklidir.

- d. Tıbbi Bakım ve Sağlık Kurulu raporları için; sadece engelli sağlık kurulu raporlarında ihtisaslaşmış merkezi bir sağlık kurulu oluşturulmalıdır. Bu merkezlerin fiziki şartları engelli bireylere uygun hale getirilmelidir.
- e. Tıbbi Bakım ve Sağlık Kurulu raporlarından ücret alınmamalıdır.
- f. Tıbbi Bakım ve Sağlık Kurulu raporları verilirken engelli bireyin engel durumu dikkate alınmalı fiziksel erişilebilirlik durumuna göre gereken hizmetler sunulmalıdır.
- g. Tıbbi Bakım ve Sağlık Kurulu raporlarında, değişmeyen engel durumu süresiz olarak raporlaştırılmalıdır. Bu konuyla ilgili illerde merkez hastaneler belirlenip, engel raporlarının ve tedavilerinin bu merkezden sağlanması takibi kolaylaştıracak ve suiistimali azaltacaktır.
- h. Tıbbi Bakım ve Sağlık Kurulu raporları ayrı bir uzmanlık olarak tanımlanmalı ve bu konuda görevli uzman hekimlere ek ödenek verilmelidir.
- i. Askere alma amaçlı verilen sağlık kurulu raporlarının diğerlerinden ayrılması ve TSK bünyesinde oluşturulacak sağlık birimlerinden verilmesi sağlanmalıdır.
- j. Mevcut durumda Evde Bakım Uzmanı olarak istihdam edilenlerin sayısı sadece 200 kişidir. Oysa iki yıllık Meslek Yüksek Okullarından mezun olan 40 bin Evde Bakım Teknisyeni, Evde Bakım Uzmanı olarak istihdam edilmeyi beklemektedir.

2. Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon

Komisyon Üyeleri: Aynur Dankaz, Pınar Düzgün, Ömer Koç, Leyla Yaratın, Murat Kudret, Mustafa Ateş, Osman Alıcı, Cafer Çağlayan, Ertuğrul Sabah, Günay Baran, Hasret Kanat, Aydoğın Arslanca.

Not: Komisyon Üyeleri Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklar İle ilgili uygulama hizmetlerinin birbirinden ayrılmasında gerektiğini belirterek bu iki komisyonun birleşmesini önermişlerdir. Bu öneri üzerine iki komisyon birleştirilmiştir.

Komisyonun Tespit ve Önerileri:

- a. 420 bin çocuk Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezlerinden hizmet almaktadır. Bu merkezlerden yararlanılması için önce sağlık raporunun alınması, daha sonra da bağılı bulunulan ilden Rehabilitasyon Araştırma Merkezi (RAM) raporunun alınması gerekmektedir. RAM raporu sürecinde ciddi olumsuzluklar yaşanmaktadır. RAM raporunun asıl işlevi, bireyin eğitime ihtiyacı olup olmadığının belirlenmesi olmasıdır. Bireyin eğitim programına ise kurum içindeki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Kurulu'nun karar vermesi gerekir.¹

¹ 7 Temmuz 2018 CUMARTESİ Resmî Gazete Sayı : 30471 ÖZEL EĞİTİM HİZMETLERİ YÖNETMELİĞİ Tanımlar ve kısaltmalar MADDE 4 RAM RAPORU NEDİR? Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde bulunan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılan eğitsel değerlendirme sonucunda, destek eğitime ihtiyacı olduğu belirlenen özel gereksinimli bireyler için düzenlenen bir rapordur. Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) NEDİR? özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır.

- b. Rehabilitasyon merkezlerinde bireysel ve grup eğitimlerinin bireye bir bütün halinde verilmesi gerekir. Rehabilitasyon özel bir program olmalı, aile eğitimi de içine alan bir sistem geliştirilmelidir. Rehabilitasyon programı, engelli çocuğun ve ailesinin toplumsal hayatlarına dair eğitimler de içermelidir.
- c. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezlerinin Milli Eğitim Bakanlığı'ndan alınarak, ayrı bir bakanlık kurulmasını ya da kurulacak olan Eşitlik İdaresi Başkanlığı'nın Cumhurbaşkanlığı'na bağlanmasını öneriyoruz.
- d. Kaynaştırılmış eğitim bir bütün olarak yetersizdir. Özellikle uzman eğitmen sıkıntısının aşılması için eğitmen yetiştirilmesine ağırlık vermek gerekiyor.
- e. Evde rehabilitasyon hizmetleri konusunda kapsamlı bir çalışma yapılmalıdır. Rehabilitasyon hizmetlerini kapsam ve nitelik konularında denetleyebilen yetkin bir birim kurulmalıdır.
- f. Rehabilitasyon seans ücretleri iyileştirilmelidir.
- g. Özel Eğitim Rehabilitasyon hizmet alanına mesleki rehabilitasyon hizmeti de eklenmelidir. Mesleki rehabilitasyon hizmeti ile hem engelli çocuğun hem de ailesinin hizmet sunan kuruma oryantasyonları kolaylaşacaktır. Ayrıca engelli bireyin işe adaptasyonu ve çalışma hayatındaki problemlerin çözümüne ilişkin danışmanlık hizmeti de verilmelidir. Bu konuda ülkemizde yeterli yetişmiş personel vardır.

3. Yerel Yönetimlerin Engellilere Sundukları Hizmetler Hakkında Komisyon

Komisyon Üyeleri: Ünsal Paşalı, Fatin İltar, Ahmet Yıldız, Şükrü Boyraz, Tuncay Gündüz, Yıldırım Çınar, Fermani Kuntel, Fatma Uğur, Ayhan Metin

Komisyonun tespit ve önerileri:

- a. Yerel yönetimler erişilebilirlik mevzuatına uygun imalat yapmamaktadır. Bu soruna çözüm olarak yapım ihale teknik şartnamelerine TS 9111², TS 12576³, TS⁴, ISO 23576⁵, TS 13576⁶ yazılması yeterlidir. İkinci olarak önerimiz, ihale denetimlerinin ve iş bitirmelerin Valilik İzleme ve Değerlendirme Formlarına göre sağlanması ve kesin kabulün de Valilik Erişilebilirlik Komisyonlarından Erişilebilirlik Belgesi alınarak verilmesidir.

² Engelliler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gerekleri

³ 14 Eylül 2012 Tarih, 28411 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan İçişleri Bakanlığı "Şehir İçi Yollar Kaldırım ve Yaya Geçitlerinde Ulaşılabilirlik için Yapısal Önlemler ve İşaretlemelerin Tasarım Kuralları ile ilgili Tebliği" bu tebliğ. Bu tebliğ, 14/2/1985 tarihli ve 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 18/11/1960 tarihli ve 312 sayılı Türk Standartları Enstitüsü Kuruluş Kanununa dayanılarak hazırlanmıştır.

⁴ 5378 Sayılı Engelliler Kanunu'nun 3.Maddesi 6/2/2014 tarih 6518 Sayılı Kanunun/63 Maddesi ile değiştirilmiş. Erişilebilirlik Standartları tanımlanmıştır. "g) Erişilebilirlik standartları: Türk Standartları Enstitüsünün erişilebilirlikle ilgili yayımladığı standartları," TS bu konudaki bütün standartları ifade etmektedir.

⁵ 7 Ocak 1999 Tarih, 23576 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Tekerekli Tarım veya Orman Traktörleri Tip Onayı Yönetmeliği" engelli araçların ek donanım izinlerinin onayını kapsayan geçici hükümler .

⁶ TSE 'nin Hizmet Yeterlilik Belgesi (HYB) alma standartlarını ifade etmektedir. Hizmet belgelendirmesi tüketiciye sunulan hizmetlerin ilgili Türk Standardı veya kriterlere uygun olduğunu gösteren belgelendirmedir. Uygunluğun tespit edilmesi durumunda kuruluşlara verilen belge ise Hizmet Yeterlilik Belgesidir.

- b. Toplu taşıma araçları ve sistemlerinin engelli erişimine uygun olmaması, engelli bireylerin erişimini engellemektedir. Oluşturulacak çözüm komisyonlarında ve trafik komisyonlarında en çok üyeye sahip engelli konfederasyon temsilcilerinin de görev almalarını öneriyoruz. Ayrıca yeni araçlar alınırken Engelli Erişilebilirlik Komisyonu'ndan Erişilebilirlik Belgesi alınması şartı getirilmeli, toplu taşıma araçları trafiğe ancak bu şekilde kabul edilmelidir.
- c. Yerel yönetimler engellilerin sağlık problemleri ile ilgili ulaşım ve yönlendirme hizmetleri vermelidir.
- d. 3393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu yeniden düzenlenerek belediyelere, kamu yararına çalışan engelli derneklerine yer tahsisi, binalarının bakım ve onarımının yapılması, gerekli mal ve malzeme alınması yetkileri verilmelidir.
- e. Yerel yönetimler, engellilerin sosyal yaşam ve kültürel yaşama katılımlarını mümkün kılan Mola Evleri gibi merkezler açmalıdır. Bu merkezlerde psikolojik danışmanlık, el sanatları, aile eğitim programları, spor çalışmaları gibi hizmetler sunulmalıdır.
- f. Yerel yönetimler sivil toplum örgütleri ile iş birliği yaparak; engelli bireylerin özbakımı için mobil hizmet, yaşadıkları evlerde bakım hizmeti ve basit tamir işlemleri gibi destek hizmetleri vermelidir.
- g. Yasal düzenleme yapılarak bütün yerel yönetimlerin belediye meclislerinde Engelli ve Erişilebilirlik Komisyonları zorunlu hale getirilmelidir.

4. Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon

Komisyon Üyeleri: Fatma Gültan Turan, Baki Umut Tugay, Nilay Seçkin Öner, Baran Seyhan, Muhsin Aytekin, Esmâ Durmaz, Meziyet Erol, İsmail Kumru, Adem Kuyumcu, Filiz Öregen, Serpil Cenker.

Komisyonun tespit ve önerileri:

- a. Engelliliğe bakış açısının hak temelli olabilmesi için toplumsal bilinç düzeyi artırılmalıdır.
- b. Erişilebilirlik konusunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın bütçe düzenlemesi yapması gereklidir.
- c. Erişilebilirlik konusunda suiistimalleri engelleyerek, zabitanın ceza kesme yetkisine sahip olmasının önü açılmalıdır. Hatta Zabıta yetki alanı genişletilerek engelli park alanlarının kural dışı kullanımlarında, hatalı park (Hissedilebilir Yürüme Yüzey İşaretlerinin üzerine scooter, motorsiklet vb bırakılması) gibi durumlarda araçları çekmeyi de kapsamalıdır.
- d. Evrensel tasarım ilkelerine uygun mekanlar tasarlanmalı, bu konuda gerekli tadilat yetkisi verilmelidir.
- e. Erişilebilirlik konusunda cezadan çok ödül ve teşvik mekanizmalarının geliştirilmesi yararlı olacaktır.
- f. Valilik bünyesindeki Erişilebilirlik Komisyonlarına kesilen para cezalarının tahsilatı yetkisinin verilmesi gereklidir.
- g. Projelerin erişilebilirlik mevzuatına uygunluğunun yerel yönetimlerde oluşturulan erişilebilirlik komisyonuna imzalatılması denetimi sağlayacaktır.

- h. Bu alanda çalışan profesyonellerin belirli aralıklarla farklı illerde buluşmaları, tecrübe aktarımını arttıracaktır. Bir eğitim programının oluşturulmasıyla alanda çalışanların tamamının eğitilmesi mümkün olacaktır.
- i. Toplumun afetler konusunda bilinçlendirilmesi, engellilere, ailelerine ve özellikle yalnız yaşayan engellilere acil yardım uzmanı eşliğinde afet eğitimi verilmesi hayati öneme sahiptir. Engelliler için uygulamalar ve görsel işitsel anons sistemlerinin geliştirilmesi de önemlidir. Ayrıca toplanma ve barınma alanlarının ve bu alanlardaki donatıların (WC, yemek ünitesi, çadır vb.) erişilebilirliğinin sağlanması gerekmektedir.
- j. Sinema/tiyatrolarda sesli betimleme ve işaret dili desteği sağlanmalıdır.
- k. Müze ve benzeri mekanlarda "QR" kod oluşturularak erişilebilirlik sağlanmalıdır.
- l. Erişilebilirlik ile ilgili imalatların mevzuata ve TS standardına uygun olacak şekilde yapılması önemlidir. Bu şekilde proje-ihaleye çıkış-imalat süreçlerinin takipsizliği giderilebilir.
- m. Erişilebilirlik, yasal düzenlemelerde çoğunlukla yerel yönetimler ile ilişkilendirilmiştir. Oysa günümüzde bu konu ulaşılabilirlik konusuyla birlikte düşünülmelidir. Yerel yönetimler ve merkezi yönetimlerin birlikte koordinasyonu ile erişilebilir ve ulaşılabilir bir sistem oluşturulabilir. Sorunlar sadece yerel yönetimlerle çözülemeyecek kadar iç içe geçmiştir.

5. Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon

Komisyon Üyeleri: Merve Bayram, Hülya Saygı, Ümit Z. Nekiş, Rahim Ulukcan, Ersan Petekkaya, Nuran Yılmaz, Kaan Çetin, Sevgi Özdemir, İsmail Kumru, Turan Hançerli, Yavuz Türkmen, Mesut Halıcı, Yurdanur Canol, Rıza Mutkilioğlu, Emre Gümüş.

Komisyonun tespit ve önerileri:

- a. İstihdam için ön koşul eğitimidir. Bu nedenle mesleki kurslarda iş gücü piyasasına hitap edecek eğitimlerin verilmesi gerekir.
- b. Cep telefonu tamiri, enjeksiyon makinesi kullanımı, yazılım, kod yazma kursu gibi piyasa koşullarında talebi olan işbaşı eğitim programları oluşturulmalıdır. Yazılım mesleğinin gerektirdiği yetilerle engellilerin yetilerini uyumlaştıran eğitimler verilmelidir.
- c. Özel sektör istihdam sürecinde İŞKUR danışman atamaya mesleki eğitimin en başından başlamalıdır. İŞKUR engelli birey işe yerleşinceye kadar destek vermelidir. Ayrıca çalışma sürecinde altı ayda bir iş yerinin ve engellinin denetlenmesi ve takip edilmesi gerekmektedir.
- d. Kamu sektörü açısından en önemli husus devletin ayırdığı bütçedir. İstihdam teşvik programlarının etkin olabilmesi için Genel Bütçeden ayrılan payın artırılması gerekir.
- e. EKPS's'nin (Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı) içeriğinin engelli gruplarına göre çeşitlendirilmesi gerekir.

- f. EKPSS sınavlarından sonra gerçekleştirilen atama oranları yetersizdir. 2021 yılında 62.311 kişi tercih yaparken yerleşen engelli sayısı ancak 1961 kişidir. Engelli atamalarının süratle artırılması gerekmektedir.
- g. Kamu sektörü, engelli çalışan personel olarak diyabet hastası gibi süregelen hastalıklar grubundaki engellileri tercih ediyor. Bu sebeple hastalık sınıflandırmasının yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor.
- h. Kamu ve özel sektörün engelli istihdam konusuna bakış açısının değiştirilmesi gerekiyor. “Ben işime yarayacak engelli istiyorum” yaklaşımı yerine “Bu engelli bireyi nasıl istihdama kazandırabilirim?” yaklaşımı öne çıkarılmalıdır.
- i. Engelli istihdamında yaptırımlardan çok teşvikleri artırmak gerekiyor. Unutulmamalıdır ki olumlu davranış olumlu motivasyonla geliştirilir.
- j. İşverenlerin daha çok yüzde 40 – yüzde 60 arasında engelli olanları çalıştırdığı görülüyor. Yüzde 60 oranından daha fazla engelli olanlar çalıştırıldığında kontenjan sayısı düşürebilir. Örnek olarak her yüz kişide 4 yerine 2 kişi zorunlu kılınabilir.
- k. Devlet istihdam açısından ülkeyi bölgelere ayırmıştır. Dolayısıyla, sözgelimi, 5. Bölge’de yatırım yapanlara daha fazla teşvik veriliyor. Bu teşvikten yararlanan işverenlere daha fazla engelli çalıştırma zorunluluğu getirilebilir.
- l. Engellilerle ilgili yararlı faaliyetler yürüten şirketlerin kamuoyu önünde takdir edilmeleri ve böylece şirketlerin tanıtım ve reklamlarının yapılması olumlu sonuçlar doğurabilir.

- m. Korumalı işyerlerine ilişkin yönetmeliğin tamamen değiştirilmesi gerekiyor.
- n. Çok sayıda yasal düzenleme var ancak uygulamada ciddi aksamlar yaşanıyor. Bu sebeple devletin uzman profesyonel akademisyenlerle, sahada pratik işler yürütenleri bir araya getirmesi gerekiyor. Avrupa ülkelerindeki örneklerin incelemesi için teknik ekiplere imkan sağlanması yararlı olur. Tespit edilen çözümleri uygulamaya yansıtarak bilimsel yöntemleri hayata geçirmek gerekiyor.

6. Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) ve Diğer Vergi Uygulamaları Komisyonu

Komisyon Üyeleri: İrfan Gümrah, Mehmet Karavural, Gürkan Canol, Kamil Hantaş, Mümtaz Özçelik, Seçil Yegek, Harun Kara.

Komisyonun tespit ve önerileri:

- a. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 31. Maddesindeki Çalışma Gücü Kaybetme Derecesine Göre Yapılan Engellilik (Sakatlık) indiriminden vaz geçilmeli ve bütün engelli mükellefler gelir vergisinden muaf tutulmalıdır.⁷
- b. Engellilerin Araç alımlarında ÖTV'den istisna tutarı 800.000 TL olmalı ve bu tutar her yıl yeniden ÜFE⁸ değerlendirilmesinde artırılmalıdır.⁹
- c. Yüzde 40'ın üstünde engelli olup da kendisi araç kullanamayacak engeli olanlar ÖTV'den istisna araç almalı ancak bu aracı 1.derecede yakınları veya hizmet akdi ile çalışanı kullanmalıdır. Engelli araçlarında MTV muafiyeti devam etmelidir.
- d. Engellilerin kullandıkları ortez, protez, yürüme cihazı gibi cihazların alımı ve tamiri hem ÖTV'den hem de KDV'den muaf olmalıdır.

⁷ 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 31 inci maddesine göre; çalışma gücünün asgari %80'ini kaybetmiş bulunanlar birinci derece engelli, asgari %60'ını kaybetmiş bulunanlar ikinci derece engelli, asgari %40'ını kaybetmiş bulunanlar ise üçüncü derece engelli sayılmaktadır.

⁸ Üretici Fiyat Endeksi

⁹ Yeniden Değerleme Oranı, yeniden değerlendirilecek yılın Ekim ayından bir önceki yılın aynı dönemine göre Üretici Fiyatları Genel Endeksinde (ÜFE) meydana gelen ortalama fiyat artış oranını ifade ediyor.

- e. Engellilerin ikametgâhları için satın alacakları konutlar vergiden (resim ve harç) muaf tutulmalıdır. Engelli bireyler ikametgahları için kamu bankalarından kredi ile konut teminlerinde Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi'nden (BSMV) muaf olmalıdırlar.
- f. Vergi indirimleri için ayrı rapor istenmemeli, engellilik oranını gösteren ve daha önceden alınmış Sağlık Kurulu Raporu geçerli olmalıdır.

Komisyonun çalışma konusu dışında önerileri:

- a. Belediyelerde daha fazla engellinin istihdam edilmesi sağlanmalıdır.
- b. Cumhuriyet Halk Partisi'nde engelli temsiliyetinin yetersiz olduğunu düşünüyoruz. Engelli temsiliyetinin tüzüğe konulması gereklidir. Tüzükte yapılacak düzenlemeyle engelli bireylerin Milletvekili, Parti Meclis üyesi, Genel Başkan Yardımcısı, Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyesi olmaları kolaylaştırılmalıdır. Her ilçede en az bir engellinin Belediye Meclis Üyesi olması hedefi konulmalıdır.
- c. Engelli Bakanlığı kurulmalıdır.

7. Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon

Komisyon Üyeleri: Serhat Gökpınar, Ayten Gürsoy, Ebru Koçyılmaz, Can Mustafa Eren, Bülent Nadir Akboğa, Işıl Soyhan, Ali Fuat Mengüç, Ebru Öztürk, Şinasi Okur, Orhan Selim Bayraktar, Merve Hıra, Doğan Kumru.

Komisyonun tespit ve önerileri:

- Engelli bireylerin nüfusunun yüzde 12.6 olduğu düşünüldüğünde bütçeden engelli bireylere ayrılan pay çok yetersizdir. Ayrılan yetersiz pay ile yapılan yardımlar ve destekler de yetersiz kalmaktadır.
- Engelli bireye maaş bağlanırken 18 yaşından büyük bireyler için bireyin hane geliri değil, kendi kişisel geliri dikkate alınmalıdır. Engelli Aylıkları ve Evde Bakım Aylıkları, en az asgari ücret seviyesinde olmalıdır.
- Engellilerin zorunlu kullanması gereken her türlü cihaz, ortez, protez, tıbbi tedavi malzemeleri vb. ücretsiz sağlanmalıdır.
- Engelli Aylıkları ve Evde Bakım Aylığı uygulamalarında muhtaçlık kriterinden¹⁰ vazgeçilmelidir.
- Yardım ve danışma servislerinin bütün engelli gruplar düşünülerek yapılandırılması gereklidir. Bu tür

¹⁰ Bakıma Muhtaç Özürlülerin Tesbiti ve Bakım Hizmeti Esaslarının Belirlenmesine İlişkin Yönetmeliği'nin 4. maddesinin (c) bendindeki bakıma muhtaç özürlü tanımında da belirtildiği şekilde; her ağır özürünün bakıma muhtaç özürlü olarak kabul edilmeyeceği, durumu benimsenmiştir. Yani engel oranı ölçüt olmaktan çıkarılmıştır. Oysa görme engelli birey tek başına hiç bir yasal işlemi yerine getirememektedir. Bu uygulama sadece yatalak halde olan engellilerin kullanabileceği hale dönüştürülmüştür.

hizmetlerden maalesef işitme engelliler, zihinsel engelliler gibi engel grupları faydalanamamaktadır.

Komisyonun çalışma konusu dışında önerileri:

- a. Ülkemizin yaklaşık yüzde 12,6'sı engelli olduğuna göre, engelli çalıştırma zorunluluğunun özel sektörde ve kamuda en az yüzde 7'ye çıkarılması gerekmektedir.
- b. Engelli istihdamında demografik koşullar göz önüne alınmalıdır. Cinsiyet eşitliğine önem verilmelidir. İşitme engellilerin, zihinsel engellilerin, engelli kadınların v.b. istihdam süreçlerinde karşılaştıkları direnç ile mücadele edilmelidir.
- c. Engelli bireylerden, çalışma hayatındaki dezavantajları göz ardı edilerek, engelli olmayan mesai arkadaşlarının gösterdiği performans beklenmektedir. Bu performansı gösteremeyen engelli bireyler mobing'e maruz kalmaktadır. Bu anlayış ile mücadele yolları oluşturulmalıdır. Engelli bireylerin çalışma ortamları, engelleri göz önüne alınarak düzenlenmelidir.
- d. Engelli istihdamı ile ilgili 81 ilin her ilçesinde engelli bireylere yönelik meslek edindirme kursları açılmalı ve meslek edinen engelli bireylerin çalışma hayatına devamlı katılımını sağlamak adına işverene teşvik (kredi, vergi indirimi, SSK primi indirimi) uygulamaları getirilmelidir.
- e. Engelli bireylerin sürekli niteliksiz kadrolarda (Hizmetli v.b.) görevlendirilmesi anlayışından vaz geçilmesi gereklidir. Engelli bireyler eğitimini aldıkları mesleklerde istihdam edilmelidir.
- f. Sağır bireyler için işaret dili eğitmen eksikliği giderilmeli, görme engelli bireyler için sesli betimleme

olanağı sağlanmalıdır. Bedensel engelli bireyler için eğitim verilecek mekanların ve çalışma ortamlarının erişilebilir olması sağlanmalıdır.

- g. Engelli Sağlık Kurulu raporu tek bir poliklinikten verilmeli, engel oranları yeniden düzenlenmeli ve bu raporlar engel gruplarına göre yazılmalıdır.
- h. Eğitim Kurumları ve Rehabilitasyon merkezlerinde denetim arttırılmalıdır. İşaret dilini bilmeyen öğretmenlerin bu kurumlarda çalıştırılması uygulamasından vaz geçilmelidir.
- i. Rehabilitasyon merkezlerinde engelli bireylerin aldığı eğitim aylık 8 saatten 16 saate çıkarılmalıdır. Engelli bireylerin engel gruplarına uygun (İşitme, görme vb) sınıflar ve okullar açılmalı, tüm materyaller ücretsiz ve eksiksiz sağlanmalıdır.
- j. Engellilerin sosyal hayata eşit ve adil katılımının sağlanması için her alanda erişilebilirliğin tam ve etkin şekilde uygulanması gerekmektedir.
- k. Engellilerle ilgili farkındalık çalışmalarının sosyal medya, televizyon reklam ve benzeri yerlerde bilinçli bir şekilde yapılması gerekmektedir.
- l. Engelli bireyler dahil olmak üzere tüm dezavantajlı gruplara dair farkındalığı arttırabilmek adına, ilköğretimin ilk yılından üniversitenin son sınıfına kadar rutin olarak farkındalık dersleri verilmelidir.

Engelli Çalıştayı Sonuç Değerlendirmesi

Çağdaş ülkelerde, engelli bireylerin hayatın her alanına eşit katılım imkânı ile bağımlı olmadan yaşama olanaklarına kavuşturulması doğrultusunda devletlere önemli sorumluluklar yüklenmekte, engelli bireylerin hakları yasal düzenlemelerle güvence altına alınmaktadır. Türkiye’de engelli bireyleri doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren pek çok yasal düzenlemeden söz edilebilir. Ancak mevzuatımızda büyük bir dağınıklık söz konusudur. Bu dağınıklığın asıl sebebi, mevzuatlar oluşturulurken engelli bireylerin özellikle 2009 yılından beri ilgili süreçlerden uzak tutulmalarıdır.

Ülkemizde engellilere yönelik uygulamalar için politika belirleme, yasal mevzuatı ve kurumsal yapıyı oluşturma faaliyetleri 1997 yılında Özürlüler İdaresi Başkanlığı’nın kurulması ve görevlendirilmesi ile hız kazanmıştır. 2005 yılında kısaca “Özürlüler¹¹ Kanunu” olarak bilinen yasal düzenleme yapılmıştır. 1999-2009 yılları arasında oldukça kapsamlı dört Özürlüler Şurası toplanmış, engellilerin bu süreçlere katılımı sağlanmıştır.

Ancak 03.06.2011 Tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK’nin 35. maddesinin b fıkrası, Özürlüler İdaresini kapatmıştır. Bu tarih engellilere yönelik hak kayıplarının başladığı tarihtir. Çünkü 5378 sayılı Engelliler Kanunu’nun 4.maddesi, “Kurum ve kuruluşlarca özürlülere yönelik mevzuat düzenlemelerinde Özürlüler İdaresi Başkanlığının görüşünün alınması zorunludur” hükmünü de geçersiz kılmıştır. Kapatılan Özürlüler İdaresi Başkanlığı yerine herhangi bir üst politika belirleyici yapının öngörülmemesi, her kamu kuruluşunun farklı mevzuatlar üretmesine ve karmaşaya yol açmıştır. Bugünkü en temel sorunlardan birisi budur.

¹¹ Sonra yasanın adı Engelliler Kanunu olarak değiştirilmiştir.

Tüm bu sorunları detaylıca ele almayı amaçlayan çalıştayımız başlangıç hedeflerine ulaşmıştır. Davet edilen sivil toplum kuruluşlarının tümünün katılımı ile gerçekleşmiş olması ümit vericidir. 11 Büyükşehir Belediyemizin engelli birim yöneticilerinden, CHP İl Başkan Yardımcılarından ve STK yöneticilerinden toplam 82 kişinin katılımı ile ulusal düzeyde bir etkinlik gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, toplam yedi çalışma komisyonunda görüş ve önerilerini paylaşmışlardır.

11 Büyükşehir Belediyesinin (İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Antalya, Aydın, Eskişehir, Hatay, Mersin, Muğla, Tekirdağ) engelli birim sorumlularının tecrübelerini ve özellikle başarılı uygulamalarını paylaşmaları ile ortak strateji üretme ortamı oluşturulmuştur. Bu değerli ortaklaşmanın ve çalışma ortamının belirli aralıklarla tekrarlanmasında yarar olduğu tespiti paylaşılmıştır.

Katılımcılara TBMM’de kabul edilen 2022 Genel Bütçe Kanunu hakkında bilgi verildi. Engelli Politikalarının Finansmanı ile Genel Bütçe Kanunu arasındaki ilişkinin önemi vurgulandı. Genel Bütçe Kanunu hazırlanırken konu ile ilgili STK’ların sürece daha etkili katılımı için neler yapılabileceği görüşüldü.

Ayrıca katılımcı STK’lara CHP Sosyal Politika Başkan Yardımcılığı’nın konuyla ilgili çalışmaları hakkında bilgi verilmiştir.

Komisyon raporları tek tek incelendiğinde ise;

Engellilere dair verilerin güncellenmemesi ve kamuoyuyla paylaşılmaması,

Sağlık kurulu raporlarındaki tutarsızlıklar, Devletin kendi kurumlarınca onaylanan sağlık kurulu raporlarına güvenmemesi ve bu güvensizlikten kaynaklanan bedelleri, engellilere ödetmesi,

Konuyla ilgili paydaşlara haber vermeden, katılımı sağlanma-

dan gelişi güzel yapılan mevzuat değişiklikleri,

Adil ve etkin bir Sağlık Kurulu Raporları Yönetmeliği olmaması,

Engellilerin sosyal hayata katılabilmeleri için zorunlu olan tekerlekli sandalye, ortez, protez, işitme cihazı gibi malzemeleri, SUT tebliğine göre ucuz olması kriterine göre belirlenmesi,

Eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin etkin denetlenmemesi,

Rehabilitasyon Araştırma Merkezi (RAM) raporları ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Kurulu'ndaki karmaşa,

İstihdam politikalarının yetersizliği,

Yerel yönetimlerin görevlerinin fazla, yetkilerinin az olduğu,

Erişilebilirlik ile ilgili yasal zorunlulukların sürekli ötelenerek önemsizleştirildiği,

Vergi istisnalarının (ÖTV, KDV...) yetersiz kaldıkları veya uygulamalarının zorlaştırıldığı,

Siyasi partilerde engelli temsiliyeti konusundaki politikaların yetersizliği gibi konular öne çıkmaktadır.

Sonuç kısmında tekrar toparlarsak CHP iktidarında; CHP'nin engelsiz toplum oluşturmak, bireyleri engelli algısına mahkum eden kamu zihniyetini değiştirmek için somut önerileri şunlardır:

Yüksek Mahkeme (Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay) Üyeliklerine Engelli üye atamaya öncelik verilecektir.

Yüksek Mahkemelere (Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Yargıtay) Tetkik Hakimi olarak engelli hukukunda uzman hakimlerin görevlendirilmesine öncelik verilecektir.

Ayrımcılıkla mücadele yasası çıkarılacak, ilgili davalarda ispat yükü tersine çevrilecektir.

Kamu Denetçiliği Kurumu'na Engelli Denetçi atanmasına öncelik verilecektir.

Kamu Denetçiliği Kurumu'na Engelli Uzman atanmasına öncelik verilecektir.

Engelli Vali ve Kaymakam atanmasına öncelik verilecektir.

Engellilere dair veriler belirli aralıklarla güncellenip, kamuoyuyla paylaşılacaktır. Güncellenen veriler doğrultusunda kamu maliyesi politikaları destekli, engelli politikaları ilgili STK'lerden görüş alınarak şekillendirilecektir.

Kamu ve üniversite hastanelerinde Engelli Poliklinikleri kurulacaktır. Çünkü engelli bireylerin rahatsızlıkları birçok branşı kapsamaktadır. Engelli Poliklinikleri ile engellilerin iç içe geçmiş, karmaşık sağlık sorunlarının tek merkezde çözümü sağlanacaktır. Engelli bireylerin sağlık sorunları için genel takip sistemi oluşturulacaktır. Bu takipleri Kamu ve üniversite hastanelerinde kurulan Engelli Poliklinikleri ile sağlanacaktır. Sağlık Kurulu Raporlarının verilme, muayene, tedavi ve takip hizmetleri de Engelli Poliklinikleri tarafından yerine getirilecektir.

Kamu ve özel sektör hali hazırda engelli çalışan personel olarak diyabet hastası gibi süregelen hastalıklar grubundaki engellileri tercih ediyor. Bu sebeple hastalık sınıflandırmasının gözden geçirilmesi gerekiyor. Bu konudaki denetleme ve kontrol Engelli Poliklinikleri gerçekleştirilecektir.

Rehabilitasyon Araştırma Merkezi (RAM) raporları ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Kurulu'ndaki karmaşa, konusunda uzman ve sahada çalışan STK'larla kamu yararı doğrultusunda uzlaşarak çözülecektir.

Bakanlığa ait ve bakanlığın ödemesini yaptığı engelli bakım kurumlarında bakım hizmetlerinde kalite arttırılacaktır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine yönelik gerçekçi ve sürdürülebilir bir destekleme programı oluşturacaktır.

Engellilerin eğitim kuruluşlarına kabullerinde ortaya çıkan sorunlar net yasal düzenlemelerle ortadan kaldırılacaktır.

Özel gereksinimli çocukların, örgün eğitim dışında aldıkları rehabilitasyon hizmeti, ayda en az 40 ders saatine çıkarılacaktır.

Tıbbi cihaz ve ilaç üretimini stratejik sektör olarak kabul edilecektir. Bu sektörde teşvik politikalarıyla kaliteli ve yerli üretim arttırılacaktır.

Engellilerin sosyal hayata katılabilmeleri için zorunlu olan tüm tıbbi malzeme ve ihtiyaçları ücretsiz karşılanacaktır.

Engellilerin sosyal hayata katılabilmeleri için zorunlu olan gereksinimleri, SUT tebliğine göre ucuz olması kriterine göre değil, kişinin ihtiyaçlarına göre belirlenecektir.

Askeri Tıp Fakülteleri yeniden açılacak ve askere elverişlilik raporları bu fakültelerce değerlendirilecektir. Gazi ve şehit ailelerinin tedavileri de bu fakültelerce gerçekleştirilecektir.

Anayasası'nın 61. Maddesi'nde, "Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır" denilerek bu doğrultuda devlete görev yüklenmektedir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi kararında sosyal devlet, "güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak gerçek eşitliği yani sosyal adaleti ve toplumsal dengeyi sağlamakla yükümlü devlet" olarak tanımlanmaktadır.¹² Bu sebeple ülkemizde sosyal politikala-

---

¹² Anayasa Mahkemesi, 26 Ekim 1988 Tarih ve E.1988/19, K.1988/33 Sayılı Karar, Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, Sayı 24, s.451.

rın konuya ilişkin hedefini belirleyen, “engelliye çalışma yaşamının içine alarak koruma” ilkesinin gerçekleştirilmesinde sağlık ve eğitim politikalarının yanı sıra çalışma hukuku da önemli bir araç olarak ortaya çıkmaktadır ve engellilerin istihdamı devletin yasal müdahaleleri ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Engellilerin istihdamında kapsayıcı büyüme ve kapsayıcı istihdam yaklaşımı¹³ ile kamu ve özel sektörde engelliler için ayrılan kotalar doldurulacaktır. İktidarın ihmali yüzünden kamuda biriken engelli atamaları hızla gerçekleştirilecektir. Engelli istihdamı konusunda engelli grupları arasında dengeli bir politika belirlenecektir. Engelli kadınlar, işitme engelliler ve zihinsel engellilerin engelli istihdamından eşit oranda faydalanmaları için gerekenler yapılacaktır. Çalışma hayatındaki engellilerin kendi eğitim, meslek ve yeteneklerine göre istihdam edilmelerini sağlanacaktır.

Taşeron işçi olarak çalışan ve 696 sayılı KHK'nın 127. maddesi ile sürekli işçi kadrolarına alınan engellilerin erken emekliliğe zorlanmasına son verilecektir.

Kamu kurum ve kuruluşların danışma birimlerinde “İşitme ve konuşma engellilerine gerek görüldüğü hâllerde tercümanlık yapmak üzere illerde işaret dili bilen personel görevlendirilir”¹⁴ yasa hükmü gereği bütün kamu kuruluşlarının danışma birimlerinde İşaret Dili Tercümanı bulundurma zorunluluğu getirilecektir. İşaret Dili Tercümanı yetiştirmek için üniversitelerde lisans bölümleri açılacaktır. Bu şekilde işaret dili bilen tercümanlar istihdam edilecektir.

¹³ Kapsayıcı büyüme kavramı, kişilerin yüksek istihdam seviyesi, yoksullukla mücadele, işgücü piyasalarının modernleştirilmesi, mesleki eğitim ve sosyal koruma sitemleri yoluyla güçlendirilmesini ve değişimi anlamalarına, değişime ayak uydurmalarına ve uyum içinde bir toplum inşa edilmesine yönelik olarak onlara destek olunmasını içermektedir. (Changing the Conversation on Growth- Going Inclusive, OECD-Ford Foundation, 2014, s. 9.)

¹⁴ 5378 sayılı Özürlüler Kanunu'nun 30. maddesi ise 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanun

Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı (EKPS) engellilerin farklılıklarına göre yeniden düzenlenecektir. Bu sınava başvuru ve sonrasında uzman personel tarafından düzenleme ve danışma hizmetleri verilecektir.

Engelli çocuk sahibi aileler eğitim programları ve Aile Destekleri Sigortası'nda tanımlanan Aile Gelir Desteği (AGD)¹⁵ ile desteklenecektir. Engelli aylıklarının ve bakım yardımlarının yeterliliği ve aylık bağlama kriterlerinde yaşanan sorunları çözeceğiz. Bakım yapan kişilerin sigorta sistemine dahil edilmelerini sağlayarak emekliliklerini güvence altına alacağız. Her ailede en az bir kişi bu şekilde sosyal güvence altına alınmış olacaktır.¹⁶ Engelli ailelerde yükü anneler çektiği için AGD doğrudan hanede yaşayan kadına sağlanacak karta yatırılacaktır.

Engelli ve engelli bakım aylıklarında 2013 sonrası getirilen muhtaçlık kriteri kaldırılacaktır. Engelli aylıkları ve evde bakım yardımı oranları belirlenirken, engellinin hane içinde fert başına düşen geliri değil, kendi gelir durumu esas alınacaktır. Ek destekler, "Aile Destekleri Sigortası'ndan" sağlanacaktır.

Engelli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamlarını kaybettikten sonra çocuklarına kimin bakacağı konusundaki haklı endişeleri, net yasal düzenlemelerle ortadan kaldırılacaktır. Devlet güvencesi sağlanacaktır.

Sosyal hizmet uzmanlarının ve özellikle alanda eğitim verenlerin niteliklerinin ve mesleki tatminlerinin artırılması için burs ve istihdam garantili bütünleşik bir program hayata geçirilecektir. Böylece çok geniş bir sosyal hizmet uzmanları istihdamı yaratarak hem istihdam hem de alandaki hizmetlerin kalitesi artırılabilecektir. Evde bakım teknisyenleri bu kap-

---

¹⁵ CHP 10 SORUDA AİLE DESTEKLERİ SİGORTASI BROŞÜR 3. ADS'nin kapsamında hangi destekler var? 2.paragraf

¹⁶ CHP 10 SORUDA AİLE DESTEKLERİ SİGORTASI BROŞÜR 2. ADS'nin mevcut uygulamalardan farkı nedir? 3.paragraf

samda değerlendirilecek ve ihtiyaç durumuna göre istihdam edileceklerdir. Bu alandaki istihdamın ve genel olarak bakım hizmetlerinin kadın ve genç istihdamını özellikle arttıracaklarını da vurgulayalım.

Erişebilirlik, binalardan hizmetlere, bilişim ve iletişim teknolojilerine kadar, engellilerin her alanda erişim olanaklarına kavuşturulmasıdır.

Erişilebilirlik sorunları, 5378 sayılı Engelliler Kanunu çerçevesinde ve BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nde yer alan Evrensel Tasarım İlkeleri¹⁷ doğrultusunda çözülecektir. Evrensel Tasarım İlkeleri yeni yapılan her imalatta zorunlu kılınacaktır.

Bu anlamda CHP ötelenen ve yürürlük tarihi sürekli ertelenen Engelliler Kanununu esas çerçeve kabul etmektedir. Bütün ötelemelere gerekli uzlaşma ortamı ile son verecektir. CHP iktidarında 5378 Sayılı Engelliler Kanunu, Denetim ve Yetkili cezai yapısıyla güncellenecek yeniden hayata geçirilecektir.

Engellilerin kanunla güvence altına alınan ulaşım haklarının uygulanması sürekli takip edilecektir. Gerekli teşvik destekleri ile tüm ulaşım araçları, sinema, tiyatro gibi kültür merkezleri, eğitim kurumları ve ortak kullanım alanları engelsizleştirilecektir.

Merkezi ve yerel yönetimlerde etkin denetleme mekanizmalarına STK'ler ile birlikte oluşturacaktır.

Bireysel denetleme ve şikayet mekanizmaları kuvvetlendirilecektir.

Yerel yönetimlerin kamu yararı gözetilen dernekler ile ortak

---

¹⁷ Mimari uygulamalar ile ilgili olarak ise Türk Standartları Enstitüsü engelliler için özel düzenlemeleri içeren standartlar hazırlamış/hazırlamaktadır. 572 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye(Yayımlandığı Resmi Gazete 02.07.1965/12038.) göre ise, belediyeler engellilere uygun düzenlemeleri bu standartlara göre yapmak zorundadır.

çalışma yapabilme yetkileri artırılacaktır.

Yasal düzenleme ile yerel yönetimlerde erişilebilirlik birimleri oluşturulmasına öncelik verilecektir.

5378 sayılı Engelliler Kanunu çerçevesinde, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununa eklenen bir madde ile “Engellilerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programları” KDV’den muaf tutulmuştur. Bu kanunla ayrıca, “Sakat bakımı” ile ilgili kurum ve kuruluşlar sosyal amaç taşıyan istisnalar başlığı altında düzenlenmekte ve buralarda sunulan KDV’den muaf tutulmaktadır. Mevcut olan fakat yönetmelik ile uygulanmaz hale getirilen bu hükmü uygulanır hale getireceğiz. KDV ve ÖTV Muafiyetini, engelli bireylerin engellerinden dolayı kullandıkları alet, cihaz, protez, ortez gibi araçları kapsayacak şekilde genişletilecektir. Engellilerin sosyal hayatta var olabilmelerini mümkün kılan otomobil, telefon, bilgisayar gibi araçlardan ÖTV alınmayacaktır.

ÖTV ve MTV’de yaşanan haksız uygulamaları kaldırıp, adil bir sistem oluşturacağız.

ÖTV konusunda suiistimalleri hem araç alımında hem de araç kullanımında denetimlerle önleyeceğiz. Engelli ve yakınlarının kullanacakları araçlarda araç alım üst limitini yeniden düzenleyeceğiz.

CHP engelli mevzuatındaki dağınıklığı engellileri karar alama süreçlerine katarak giderecektir. Yapılan çalıştayın ilk hedefi de budur. Lağvedilen Özürlüler İdaresi Başkanlığı yerine 5378 sayılı Engelliler Kanunu’nun hükümsüz kılınan 4. maddesi ulusal ve uluslararası engelli politikaları belirlemek, denetlemek, uygulamak ve engelsiz bir toplum oluşturmak için “Engelsiz Politikalar Başkanlığı” kurularak yeniden düzenlenecektir.

Kurulan Engelsiz Politikalar Başkanlığı'na denetleme ve uygulama yetkisi de verilecektir. Kamuda engellilere yönelik tüm hizmetler tek bir çatı altında toplanacaktır. Bu merkez; politika oluşturacağı gibi oluşturulan politikaları uygulama ve denetleme yetkisi de taşıyacaktır.

Partimiz engelli sorunlarının çözüm yolunun; birlikte politika oluşturmak, birlikte yönetmek ve denetime açık olmak ilkelelerinden geçtiğine inanmaktadır. 5378 sayılı Engelliler Kanunu 4. Maddesi'nde yer alan, "Engellilere yönelik olarak alınacak kararlarda ve verilecek hizmetlerde engellilerin, ailelerinin ve gönüllü kuruluşların katılımı sağlanır" hükmü ülke genelinde kurulacak "Engelsiz il Meclis" yapıları ile sağlanacaktır. Engelsiz Politikalar Başkanlığı illerde Engelsiz İl Meclislerinin kurulmasını gerçekleştirecektir. İstihdam politikaları bu meclislerin önerisi ile il genelinde şekillenecektir.

CHP Genel Merkez ve il teşkilatlarında sahada siyaset yapan engelli il komisyon üyelerinden siyasi kadrolar oluşturulmasına öncelik verilecektir.

Anayasası'nın 60. Maddesi'nde "Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir" denilmekte, sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenlerin sıralandığı Anayasası'nın 61. Maddesi'nde ise, "Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır" denilerek bu doğrultuda devlete görev yüklenmektedir. Bu minvalde genel bütçede engelliler için ayrılan sosyal güvenlik harcamalarının kaynağını artıracacağız. Engelli bireylere verilen sosyal destekler için ayrılan bütçe kaynağını en az yüzde 6 olmasına öncelik vereceğiz.

"Emeklilikte haksızlığa takılan" engellilerin birikmiş sorunlarını uyumlandırma politikaları ile rapor karmaşasını ise Kamu ve üniversite hastanelerinde kurulan Engelli Poliklinikleri ile aşacağız.

İşitme ve görme engellilerin, üniversiteler dahil, eğitimin her kademesinde rahat ve kaliteli eğitim alabilmeleri sağlanacaktır.

Engelli bireylerin eğitim olanaklarından etkin bir biçimde yararlanabilmelerini sağlamak amacıyla, engelli üniversite öğrencileri için ek burs ve teşvik kaynakları oluşturulmasına öncelik verilecektir.

Partimiz için engelliler sorunlarının çözümü, aynı ve maddi yardımların ötesinde, muhtaçlık kültürünün ötesinde neler yapabildiğimizle alakalıdır. Bu bağlamda çok güçlü bir sosyal hizmetler reformu gerçekleştirilmenin elzem olduğunu düşünüyoruz ve önceliğimizi buna vereceğiz.

Yukarıda özetlenen kapsamlı değişiklik önerileri, engelli STK'ları, uzmanlar, aktivistler ve engelli bireylerle sürekli temas halinde olmamızın, onları dinlememizin olumlu sonuçlarını yansıtmaktadır. Bizler öğrenen siyasete inanıyoruz. Bizler biliyoruz ki neler yapacağımız kadar nasıl ve kimlerle yapacağımız da önemlidir.

Yaklaşan iktidarımızda, politika oluşturma, uygulama ve denetim aşamalarının tümüne engellileri katmayı taahhüt ediyoruz.

**CUMHURİYET HALK PARTİSİ
ENGELLİLER ÇALIŞTAYI KATILIM LİSTESİ**

SIRA NO	ADI SOYADI	KURUMU –DERNEK (GÖREVİ)
1	Onur AKPINAR	CHP Sos.Pol.Sor. İl Bşk.Yrd.
2	Osman ALICI	Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Engelliler Meclis Başkanı
3	Cafer ÇAĞLAYAN	Altı Nokta Körler Derneği Adana Şube Başkanı
4	Dr. Can Mustafa EREN	Büyükşehir Belediyesi Engelliler Şube Müdürü
5	Yıldıray ÇINAR	Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Bşk.Yrd.
6	Ayhan METİN	Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Genel Sekreteri
7	Ömer KOÇ	Zihinsel Engelliler Federasyon Başkanı
8	Aynur DANKAZ	Zihinsel Özürlüler Federasyonu Genel Başkanı
9	Fermani KURTEL	Engelliler Konfederasyon Başkanı
10	Hasan YILDIZ	Görme Engelliler Federasyonu Ynt.Krl.Üys.
11	İsrafil BAYRAKÇI	Sadet Partisi Engelliler Komisyon Başkanı ve Ank İl.Eng.Mec.Bşk.Yrd.
12	Bülent Nadir AKBOĞA	Başkent Sağırlar Derneği Ynt.Krl.Üys.

SONUÇ BİLDİRGESİ

KATILDIĞI KOMİSYON	İL
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	ADANA
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	ADANA
Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon	ADANA
Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	ADANA
Yerel Yönetimlerin Engellilere Sundukları Hizmetler Hakkında Komisyon	ANKARA
Yerel Yönetimlerin Engellilere Sundukları Hizmetler Hakkında Komisyon	ANKARA
Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon	ANKARA
Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon	ANKARA
Yerel Yönetimlerin Engellilere Sundukları Hizmetler Hakkında Komisyon	ANKARA
Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	ANKARA

CHP ENGELLİLER ÇALIŞTAYI

13	Pınar DÜZGÜN	Tüm Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurumları Derneği Ynt.Krl.Bşk.Yrd.
14	Merve BAYRAM	Kent Konseyi Engelli Meclisi Ynt.Krl.Üys.
15	Zeynel AKYOL	Ankara İl Engelli Meclisi Genel Sekreter Yrd.
16	Ayten GÜRSOY	Engelli Hakları Federasyonu Dent.Krl.Bşk.
17	Hülya SAYGI	Ankara Kent Konseyi Engelli Meclisi Bşk.Yrd.
18	Sinan YILDIRIM	Anadolu Sesiz Umudlar Dernek Başkanı
19	Ümit Z.NEKİŞ	Kent Konseyi Engelli Meclis Ynt.Krl.Üys.
20	Mustafa DOLU	Talasemi Federasyonu Genel Başkanı
21	Mustafa ATEŞ	Tüm Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkez Derneği Ynt.Krl.Üys.
22	E. Leyla YARATAN	Türkiye Sakatlar Derneği Ankara Şube Başkanı
23	Ali Fuat MENGÜÇ	Serebral Palsili Çocuklar Derneği Ynt.Krl. Bşk.Yrd.
24	Şinasi OKUR	Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezi Kurucusu
25	Ebru ÖZTÜRK	Epilepsi ve Yaşam Dernek Kurucu Başkanı
26	Rahim ULUKCAN	Anadolu Engelli Birleştirme Derneği Ynt. Krl.Üys.
27	Erşan PETEKKAYA	Ankara Kent Konseyi Engelli Meclis Başkanı

SONUÇ BİLDİRGESİ

Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	ANKARA
Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon	ANKARA
Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	ANKARA

CHP ENGELLİLER ÇALIŞTAYI

28	Fatin İLTAR	Büyükşehir Belediyesi Engelli Hizmet Şube Müdürü
29	Nuran YILMAZ	CHP Antalya Sos.pol.Sor. İl Başkan Yardımcısı
30	İsmail FIRAT	Türkiye Sakatlar Derneği Ynt.Kr.Üys.
31	Mehmet KARAVURA	Türkiye Sakatlar Derneği Antalya Şube Başkan
32	Esmâ DURMAZ	Büyükşehir Belediyesi Engelliler Masası Sorumlusu
33	Kaan ERÇETİN	CHP Aydın İl Başkan Yardımcısı
34	Muhsin AYTEKİN	Kuşadası Engelli Meclis Başkanı
35	Ecel SEÇER	Tüm Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurumları Derneği Ynt.Kr.l.üys.
36	Ayşe BATUK	İBB Engelliler Eğitim Koordinatörü
37	Serhat GÖKPINAR	Engelsiz Dünya Federasyonu Başkanı
38	Murat KUDRET	Özel Eğitim Uzmanı
39	Aylin YAMAN	CHP Parti Meclisi Üyesi
40	Sevgi ÖZDEMİR	CHP İstanbul Sos.Pol.Sor. İl Bşk.Yrd.
41	Şükrü POYRAZ	Türkiye Sakatlar Derneği Genel Başkanı
42	Murat AKDAMAR	Türkiye Ortopedik Engelliler Federasyonu Türkiye sakatlar Derneği Genel Bşk.Yrd.

SONUÇ BİLDİRGESİ

Engellilere Yerel Yönetimlerin Sunduğu Hizmetler Hakkında Komisyon	ANTALYA
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	ANTALYA
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	ANTALYA
Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) ve Diğer Vergi Uygulamaları Komisyonu	ANTALYA
Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	AYDIN
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	AYDIN
Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	AYDIN (KUŞADASI)
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	AFYON
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	HATAY
Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon	HATAY
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Engellilere Yerel Yönetimlerin Sunduğu Hizmetler Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	İSTANBUL

43	Fatma GÜLTAN TURAN	Öğretim Görevlisi (Piskolok) ve Demans Dostu Yaşamlar
44	Gürkan CANOL	Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Bşk.Yrd.
45	Merve HIRA	Türkiye Down Sendromu Derneği Ynt.Krl. Üys. (Sos.Hiz.Uzm.)
46	İrfan GÜMRAH	Kadıköy Belediye Meclis Üyesi
47	Baran SEYHAN	İstanbul Yönetmen Film Yapımcısı
48	Seçil YEĞEK	Türkiye Sakatlar Derneği Örgütlenme Sekreteri
49	Halime HAMURCUER	Türkiye Down Sendromu Derneği Ankara Temsilcisi
50	Tuncay GÜNDÜZ	Avcılar Belediyesi Meclis Üyesi
51	Turan HANÇERLİ	Avcılar Belediye Başkanı
52	Kamil HANTAŞ	Tüm Bağımsız Engelliler Platformu Başkanı
53	Deniz YAZGAN	Ceviz Otizm Araştırmaları ve Toplumsal Savunma Dernek Başkanı
54	İşıl SEYHAN	Beykoz İlçe Bşk.Yrd.
55	Mesut HALICI	İBB Engelliler Şube Müdürü
56	Yurdanur CANOL	Türkiye Sakatlar Derneği Ynt.Krl.Üys.
57	Abdulsamet BASKAK	İzmir Kent Konseyi Başkanı
58	Sinan SEFER	Çağdaş Özürlüler Yaşam Derneği Ynt.Krl. Üys.

SONUÇ BİLDİRGESİ

Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) ve Diğer Vergi Uygulamaları Komisyonu	İSTANBUL
Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) ve Diğer Vergi Uygulamaları Komisyonu	İSTANBUL
Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) ve Diğer Vergi Uygulamaları Komisyonu	İSTANBUL
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Engellilere Yerel Yönetimlerin Sunduğu Hizmetler Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) ve Diğer Vergi Uygulamaları Komisyonu	İSTANBUL
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	İZMİR
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	İZMİR

CHP ENGELLİLER ÇALIŞTAYI

59	Ahmet YILDIZ	CHP Sos.Pol.Sor.İl.Bşk.Yrd.
60	Nilay SEÇKİN ÖNER	İzmir Büyükşehir Belediyesi Engelliler Hizmet Şube Müdürü
61	Rıza Mutkilioğlu	Engelli Hakları Derneği Başkanı (Balçova)
62	Doğan KUMRU	Tüm Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurumları Derneği Bşk.Yrd.
63	Yavuz TÜRKMEN	Mevlana Telasemi Deneği Bşk.Yrd.
64	Nurhan POLAT	Avukat
65	Mümtaz ÖZÇELİK	CHP Muğla İl Bşk.Yrd.
66	Prof.Dr. Baki Umut TUGAY	Menteşe Engelliler Meclis Başkanı
67	Aydoğan ARSLANCA	Türkiye Sakatlar Derneği Fethiye Şb.Bşk.
68	Ünsal PAŞALI	Muğla Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetleri Daire Başkanı
69	Serpil CENKER	Büyükşehir Belediyesi Engelli ve Yaşlı Hizmetler Şube Müdürü
70	Meziyet EROL	Türkiye Sakatlar Derneği ve Kent Konseyi Engelliler Başkanı
71	Filiz ÖREGEN	CHP Tekirdağ Sos.Pol.Sor. Bşk.Yrd.
72	Hasret KANAT	Anadolu Engelliler Birleştirme Derneği Şube Başkanı
73	Günay BARAN	Tüm Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurumları Derneği Ynt.Krl.Üys.

SONUÇ BİLDİRGESİ

Engellilere Yerel Yönetimlerin Sunduğu Hizmetler Hakkında Komisyon	İZMİR
Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	İZMİR
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	İZMİR
Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	KOCAELİ
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	KONYA
Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	MUĞLA (Bodrum)
Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) ve Diğer Vergi Uygulamaları Komisyonu	MUĞLA
Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	MUĞLA
Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon	MUĞLA (Fetihye)
Engellilere Yerel Yönetimlerin Sunduğu Hizmetler Hakkında Komisyon	MUĞLLA
Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	TEKİRDAĞ
Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	TEKİRDAĞ
Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	TEKİRDAĞ
Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon	ANKARA
Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon	ANKARA

CHP ENGELLİLER ÇALIŞTAYI

74	Önder ATAÇ	Mersin Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi Başkanı
75	Fatma UĞUR	CHP Mersin Sos.Pol.Sor. İl Bşk.Yrd.
76	İsmail KUMRU	Odunpazarı Kent Konseyi Bşk.
77	Adem KUYUMCU	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Erişilebilirlik Danışmanı
78	Ertuğrul SABAH	Ege Ağız Diş Sağ.ve Diş.Hek. Der.Ynt.Krl. Üys.
79	Harun KARA	Buca Engelliler Dernek Başkanı
80	Ebru KOÇYILMAZ	Çözüm Komisyonu
81	Orhan Selim BAYRAKTAR	Çözüm Komisyonu
82	Emre GÜMÜŞ	CHP Ankara Sos.Pol.Sor. Bşk.Yrd.

SONUÇ BİLDİRGESİ

Engellilerle İlgili Sağlık Kurulu Raporları ve Tıbbi Bakım Hizmetleri Hakkında Komisyon	MERSİN
Engellilere Yerel Yönetimlerin Sunduğu Hizmetler Hakkında Komisyon	MERSİN
Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	ESKİŞEHİR
Erişilebilirlik (Fiziksel Çevre, Ulaşılabilirlik, Engellilerin Toplumsal Yaşama Katılımı) Uygulamaları Hakkında Komisyon	İSTANBUL
Eğitim, Rehabilitasyon ve Engelli Çocuklarla İlgili Uygulamalar Hakkında Komisyon	İZMİR
Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) ve Diğer Vergi Uygulamaları Komisyonu	İZMİR
Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerle İlgili Yardım (Sosyal Güvenlik, Ayni ve Nakdi Sosyal Yardımlar) ve Danışma Servisleri Uygulamaları Hakkında Komisyon	ANKARA
Engellilerin İş Gücü Piyasalarına Katılımları Hakkında Komisyon	ANKARA

ÇALIŞTAY ORGANİZASYON HEYETİ

ADI SOYADI	ÜNvani
Gencay UĞRAŞ	CHP Sosyal Politikalar Başkanlığı Başkan Yrd.
Taşkın AYVAZ	CHP Sosyal Politikalar Başkan Danışmanı
Emre GÜMÜŞ	CHP Ankara İl Başkanlığı Sos. Pol. Sorumlu Bşk. Yrd..
Yıldız ERDOĞAN	Yenimahalle Belediyesi Eng. Birim Yöneticisi
Nurdan KARAMANER	Yenimahalle Belediyesi Eng. Birim Görevlisi
Pelin SAY	Sosyal Hizmetler Uzmanı
Erdal PEKGÖZ	İş İnsanı
Orhan YAVUZ	İş İnsanı
Tane ÖZERK	Emekli Eğitimci
Orhan Selim BAYRAKTAR	İş İnsanı
Ebru KOÇYILMAZ	İşaret Dili Tercümanı

Raportör ve Teknik Danışman. M. Veysi SAYIN Ankara İl Engelli Meclis Başkanı

SONUÇ BİLDİRGESİ

GÖREVİ	İL
Sosyal Politikalar Başkanlığı Çözüm Komisyonu Başkanı	ANKARA
Sosyal Politikalar Başkanlığı Çözüm Komisyonu Başkan Yrd.	ANKARA
Sosyal Politikalar Başkanlığı Çözüm Komisyonu Üye	ANKARA
Sosyal Politikalar Başkanlığı Çözüm Komisyonu Üye	ANKARA
Sosyal Politikalar Başkanlığı Çözüm Komisyonu Üye	ANKARA
Sosyal Politikalar Başkanlığı Çözüm Komisyonu Üye	ANKARA
Sosyal Politikalar Başkanlığı Çözüm Komisyonu Üye	ANKARA
Sosyal Politikalar Başkanlığı Çözüm Komisyonu Üye	ANKARA
Sosyal Politikalar Başkanlığı Çözüm Komisyonu Üye	ANKARA
Sosyal Politikalar Başkanlığı Çözüm Komisyonu Üye	ANKARA
Sosyal Politikalar Başkanlığı Çözüm Komisyonu Üye	ANKARA
Sosyal Politikalar Başkanlığı Çözüm Komisyonu Üye	ANKARA

CHP
ENGELLİLER
ÇALIŞTAYI
Sonuç Bildirgesi

